PROVEDBENA ODLUKA KOMISIJE (EU) 2020/1775

od 25. studenoga 2020.

o dopuštanju Nizozemskoj da odobri biocidne proizvode koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* za potrebe zaštite kulturne baštine

(priopćeno pod brojem dokumenta C(2020) 8052)

(Vjerodostojan je samo tekst na nizozemskom jeziku)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 528/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o stavljanju na raspolaganje na tržištu i uporabi biocidnih proizvoda ([1]), a posebno njezin članak 55. stavak 3.,

nakon savjetovanja sa Stalnim odborom za biocidne proizvode,

budući da:

(1) Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 sadržava aktivne tvari koje imaju povoljniji profil u pogledu utjecaja na okoliš ili zdravlje ljudi ili životinja. Stoga se proizvodi koji sadržavaju te aktivne tvari mogu odobriti prema pojednostavnjenom postupku. Dušik je uvršten u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 uz ograničenje da se upotrebljava u ograničenim količinama u spremnicima za neposrednu uporabu.

(2) U skladu s člankom 86. Uredbe (EU) br. 528/2012 dušik je odobren kao aktivna tvar za uporabu u biocidnim proizvodima vrste 18, „Insekticidi" ([2]). Biocidni proizvodi koji se sastoje od tako odobrenog dušika odobreni su u nekoliko država članica i isporučuju se u plinskim bocama ([3]).

(3) Dušik se može dobiti i *in situ* iz okolnog zraka. Dušik dobiven *in situ* trenutačno nije odobren za uporabu u Uniji te nije naveden u Prilogu I. Uredbi (EU) br. 528/2012 niti je uvršten na popis aktivnih tvari obuhvaćenih programom pregleda postojećih aktivnih tvari u biocidnim proizvodima iz Priloga II. Delegiranoj uredbi Komisije (EU) br. 1062/2014 ([4]).

(4) U skladu s člankom 55. stavkom 3. Uredbe (EU) br. 528/2012 Nizozemska je 9. srpnja 2020. Komisiji podnijela zahtjev za odstupanje od članka 19. stavka 1. točke (a) te uredbe kojim traži da joj se dopusti da odobri biocidne proizvode koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* iz okolnog zraka za potrebe zaštite kulturne baštine („zahtjev").

(5) Kulturnu baštinu može oštetiti velik broj štetnih organizama, od insekata do mikroorganizama. Prisutnost tih organizama ne samo da može uzrokovati gubitak kulturnog dobra, već predstavlja i rizik od širenja tih štetnih organizama na druge predmete koji se nalaze u blizini. Bez odgovarajuće obrade moglo bi doći do nepopravljivog oštećenja predmetâ, čime bi se ozbiljno ugrozila kulturna baština.

([1]) SL L 167, 27.6.2012., str. 1.

([2]) Direktiva Komisije 2009/89/EZ od 30. srpnja 2009. o izmjeni Direktive 98/8/EZ Europskog parlamenta i Vijeća radi uvrštenja dušika kao aktivne tvari u njezin Prilog I. (SL L 199, 31.7.2009., str. 19.).

([3]) Popis odobrenih proizvoda dostupan je na: https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products.

([4]) Delegirana uredba Komisije (EU) br. 1062/2014 od 4. kolovoza 2014. o programu rada za sustavni pregled svih postojećih aktivnih tvari sadržanih u biocidnim proizvodima iz Uredbe (EU) br. 528/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 294, 10.10.2014., str. 1.).

(6) Dušik dobiven *in situ* upotrebljava se za stvaranje kontrolirane atmosfere s vrlo niskom koncentracijom kisika (anoksija) u trajnim ili privremenim hermetičkim šatorima ili komorama za obradu namijenjenima kontroli štetnih organizama koji se nalaze na predmetima kulturne baštine. Dušik se odvaja iz okolnog zraka i ubrizgava u šator ili komoru za obradu, pri čemu se udio dušika u atmosferi povećava na približno 99 % te time gotovo u potpunosti istiskuje kisik. Vlažnost dušika ubrizganog u prostor za obradu određuje se ovisno o potrebama predmeta koji se obrađuje. Štetni organizmi ne mogu preživjeti u uvjetima stvorenima u šatoru ili komori za obradu.

(7) Prema informacijama koje je dostavila Nizozemska, uporaba dušika dobivenog *in situ* čini se jedinom učinkovitom tehnikom za kontrolu štetnih organizama koja se može upotrebljavati na svim vrstama materijala i kombinacija materijala prisutnih u kulturnim ustanovama bez rizika od njihova oštećivanja, a u zaštiti kulturne baštine učinkovita je protiv nametnika u svim razvojnim fazama.

(8) Kako je navedeno u zahtjevu, ustanove kulturne baštine u Nizozemskoj već više od 25 godina provode strategije integrirane zaštite bilja, pri čemu daju prednost niskotoksičnim metodama i odustaju od primjene visokotoksičnih tvari.

(9) Metoda anoksije, tj. promijenjene ili kontrolirane atmosfere navedena je u normi EN 16790:2016 „Očuvanje kulturne baštine – Integrirana zaštita bilja u zaštiti kulturne baštine”, a dušik u toj normi opisan je kao „najviše upotrebljavan” za postizanje anoksije.

(10) Postoje i druge tehnike kontrole štetnih organizama, kao što su tehnike termičkog šoka (visoke ili niske temperature) i gama-zračenje. Osim toga, u tu se svrhu mogu upotrebljavati i biocidni proizvodi koji sadržavaju druge aktivne tvari. Međutim, prema navodima Nizozemske, svaka od tih tehnika ima svoja ograničenja zbog štete koju tijekom obrade može uzrokovati na određenim materijalima.

(11) Prema informacijama iz zahtjeva, postupci termičkog šoka (zamrzavanje ili toplinska obrada) uzrokuju neželjene učinke na nekim materijalima. Obrada na niskim temperaturama nije prikladna za predmete sa slojevitom strukturom ili predmete načinjene od anizotropnih materijala, i to zbog različitih koeficijenata ekspanzije između materijala ili različitih smjerova koji dovode do naprezanja i delaminacije (npr. slike, namještaj s furnirom ili intarzijama, glazbala), kao ni za predmete koji sadržavaju ulje, mast ili vosak, koji mogu kristalizirati i uzrokovati stvaranje bijele plijesni na površini predmetâ.

(12) Obrada na visokim temperaturama može uzrokovati migraciju smola i promjenu boje drva, omekšavanje lakova i promjene u distribuciji vlage u materijalima. Takva obrada nije prikladna za predmete sa slojevitom strukturom ili predmete načinjene od anizotropnih materijala (npr. slike, namještaj s furnirom ili intarzijama, glazbala), kožu, materijale koji se smekšavaju, deformiraju ili tope na povišenim temperaturama (npr. boje, lakovi, sastavljeni predmeti koji sadržavaju plastiku, voskove, smole, određena ljepila), primjerke iz prirodoslovnih muzeja i predmete koji su u prošlosti obrađeni biocidnim proizvodima koji sadržavaju određene aktivne tvari kao što su diklorodifenilt-rikloretan (DDT) ili lindan, s obzirom na to da toplina uzrokuje isparavanje ostataka.

(13) Kako je navedeno u zahtjevu, druge se aktivne tvari zbog njihova profila opasnosti rijetko upotrebljavaju u kulturnim ustanovama. Nakon obrade tim tvarima ostaci na obrađenim predmetima potencijalno se postupno oslobađaju u okoliš te predstavljaju rizik za zdravlje ljudi. Osim toga, te tvari mogu reagirati s materijalima na predmetima kulturne baštine i uzrokovati neželjene promjene kao što su promjena boje i pojava mrlja.

(14) Prema navodima iz zahtjeva, uporaba gama-zračenja mogla bi uzrokovati neželjene reakcije i povećanu degradaciju celuloznih materijala (npr. papir), proteinskih materijala (npr. koža) ili sintetičkih polimera (npr. plastika). Osim toga, to podrazumijeva i prijevoz predmeta i zbirki u posebne prostore za obradu.

(15) Prema informacijama iz zahtjeva, uporaba dušika u bocama nije odgovarajuća alternativa za kulturne ustanove zbog nedostataka u pogledu praktičnosti njegove primjene. Boce je zbog njihova ograničenog kapaciteta potrebno često prevoziti, a treba osigurati i odvojen prostor za njihovu pohranu. Obrada dušikom u bocama podrazumijevala bi i visoke troškove za kulturne ustanove.

(16) Kako je navedeno u zahtjevu, nekoliko je kulturnih ustanova proteklih desetljeća uložilo sredstva u izgradnju komora za obradu i kupnju generatora dušika. Primjena anoksije dušikom dobivenim *in situ* izrazito je proširena u očuvanju kulturne baštine jer pruža mnoge mogućnosti i prikladna je za obradu svih materijala.

(17) Zahtjev da kulturne ustanove primjenjuju nekoliko tehnika za kontrolu štetnih organizama, od kojih svaka odgovara određenim materijalima i predmetima, umjesto da primjenjuju jednu već isprobanu tehniku koja odgovara svim materijalima, podrazumijeva dodatne troškove za kulturne ustanove te im otežava postizanje cilja prestanka uporabe opasnih aktivnih tvari u okviru njihova integriranog upravljanja zaštitom od štetnika. Osim toga, neiskorištavanje objekata i opreme nabavljene za anoksiju dušikom dobivenim *in situ* značilo bi gubitak uloženih sredstava.

(18) Rasprave o mogućem odstupanju u skladu s člankom 55. stavkom 3. Uredbe (EU) br. 528/2012 u pogledu dušika dobivenog *in situ* održane su 2019. tijekom nekoliko sastanaka ([5]) Komisijine stručne skupine nadležnih tijela za biocidne proizvode.

(19) Osim toga, nakon prvog, sličnog zahtjeva Austrije za odstupanje u pogledu proizvoda koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ*, Europska agencija za kemikalije provela je na zahtjev Komisije javno savjetovanje o tom zahtjevu, čime je svim zainteresiranim stranama omogućeno da iznesu svoje mišljenje. Velika većina zaprimljenih odgovora, od njih 1487, bila je za odstupanje. U brojnim odgovorima istaknuti su nedostaci dostupnih alternativnih tehnika: termička obrada može oštetiti određene materijale; uporabom drugih aktivnih tvari na artefaktima se stvaraju toksični ostaci koji se postupno oslobađaju u okoliš; uporaba dušika u bocama ne omogućuje kontrolu relativne vlažnosti u prostoru za obradu, što je nužno pri obradi određenih materijala.

(20) Dvije međunarodne organizacije koje zastupaju muzeje i mjesta kulturne baštine, točnije Međunarodno vijeće muzeja i Međunarodno vijeće za spomenike i spomeničke cjeline, izjavile su da namjeravaju podnijeti zahtjev za uključivanje dušika dobivenog *in situ* u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012, čime bi se državama članicama omogućilo da proizvode koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* odobre bez potrebe za odstupanjem u skladu s člankom 55. stavkom 3. te uredbe. Međutim, za provedbu ocjene takvog zahtjeva, uvrštavanje tvari u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 i dobivanje odobrenja za proizvod, potrebno je vrijeme.

(21) Iz zahtjeva je vidljivo da u Nizozemskoj nije dostupna odgovarajuća alternativa jer trenutačno raspoložive alternativne tehnike imaju nedostatke zbog njihove neprikladnosti za obradu svih materijala ili u pogledu praktičnosti njihove primjene.

(22) Na temelju svih navedenih argumenata primjereno je zaključiti da je dušik dobiven *in situ* ključan za zaštitu kulturne baštine u Nizozemskoj te da nije dostupna odgovarajuća alternativa. Nizozemskoj bi stoga trebalo omogućiti da odobri stavljanje na raspolaganje na tržištu i uporabu biocidnih proizvoda koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* za potrebe zaštite kulturne baštine.

(23) Za eventualno uvrštavanje dušika dobivenog *in situ* u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 i naknadno odobrenje država članica za proizvode koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* potrebno je vrijeme. Stoga je primjereno dopustiti odstupanje za razdoblje u kojem bi se dovršili temeljni postupci,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Nizozemska može do 31. prosinca 2024. odobriti stavljanje na raspolaganje na tržištu i uporabu biocidnih proizvoda koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* za potrebe zaštite kulturne baštine.

Članak 2.

Ova je Odluka upućena Kraljevini Nizozemskoj.

([5]) 83., 84., 85. i 86. sastanak Komisijine stručne skupine predstavnika nadležnih tijela država članica za provedbu Uredbe (EU) br. 528/2012, održani redom u svibnju 2019., srpnju 2019., rujnu 2019. i studenome 2019. Zapisnici sa sastanaka dostupni su na https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0.

Sastavljeno u Bruxellesu 25. studenoga 2020.

Za Komisiju
Stella KYRIAKIDES
Članica Komisije